

Man vil naturligvis kunne regne med, at man kunde gaa hurtigere frem og yde langt større Bidrag. Men jeg spørger: Er dette egentlig sandsynligt? Og hvis det ikke er sandsynligt, hvorledes skal da fremtidige Rigsdage stille sig? Det er en ny Praksis, synes jeg, at bevilge Penge saadan et halvt Hundrede Aar ud i Fremtiden, og det vil naturligvis ogsaa føre til, at fremtidige Rigsdage siger: Det var meget smukt og vel betænkt, men det kan vi ikke respektere, vi maa forandre Loven eller modificere dens Udførelse saaledes, som Forholdene til den Tid tillader det. Jeg vil blot spørge om, hvad man i dette Øjeblik vilde tænke, hvis man paa Rigsdagen i 1867 allerede havde bestemt, hvad vi skulde yde i Tilskud i Aar til Privatbaneanlæg. Og dog maa vi erindre, at Perioden fra 1867 til 1917 har i økonomisk Henseende for Landet vist en jævn Udvikling. I hvert Fald har vi i denne Periode ikke haft Kriser, der i nogen Henseende kan sammenlignes med den uhyre Verdenskrise, vi nu staar i, og hvis Virkninger vi ikke kan overse, heller ikke dens Virkninger for vort Land og dets Økonomi.

Der maa i denne Sammenhæng netop spørges: Hvorledes vil de danske Erhverv, for hvis Skyld og til hvis Fremme disse Foranstaltninger træffes, i Virkeligheden være stillede efter Krigen? Det ligger, synes jeg, nær at antage, at Fragterne, selv om de ikke fortsættes i den samme vældige Højde, hvortil de nu er naaet, dog ogsaa efter Krigen vil blive meget høje. Det ligger nær at antage, at der vil gaa en Aarrække, inden der kommer Ligevægt mellem Behovet til Transport og den Tonnage, der er til Disposition, og det ligger endvidere nær at antage, at der derfor ej heller i en Aarrække vil være billigt Korn og billige Foderstoffer til Raadighed, som vi kan tilføre os. Men det vil sige, at en stor Del af vor Landbrugsindustri kommer ind i vanskelige Forhold, og det forekommer mig, at det navnlig vil have den Betydning, at de magreste og daarligste Jorders Fremtid her i Landet bliver usikker. Det er dog særlig de ringere Jorder, som i høj Grad har kastet sig over det, man kunde kalde for Landbrugsindustri, som har benyttet store Tilskud af Kraftfoder og fremmede Foderstoffer for at kunne opretholde en lønnende Bedrift. Og Udsigten synes mig derfor at være den, at det er tvivlsomt, hvorledes det vil gaa en Række Ejendomme med mager Jord, og tvivlsomt, om hele Udstykningstenden- sen og Husmandsbevægelsen vil kunne

fortsættes i samme Spor som hidtil. Og ved denne Række af Privatbaner er det dog saaledes, at deres økonomiske Eksistensberettigelse i høj Grad er knyttet til Spørgsmaal om Transport af Foderstoffer. I de Andragender, Udvalget har faaet, fremhæves det atter og atter, hvilken Betydning det vilde have for de paagældende Egne, om de kunde faa tilført Foderstoffer billigt. Men hvis det nu skulde vise sig, at vi efter Krigen maa føres ind paa en i landøkonomisk Henseende ny Udvikling, hvis Husmændene i Stedet for at holde forholdsvis store Kreatur- og Svinebesætninger, maa kaste sig over Frøavl og Havebrug, vil der let foregaa en hel Forskydning, som navnlig vil bevirke, at Tyngdepunkterne i den Udvikling, som det gælder om at fremme, flytter sig fra visse magre Egne til visse andre Egne, hvor Jorden i særlig Grad er egnet til Havebrug og deslige. Det vil sige, at Dispositioner med Hensyn til Anlæg af Privatbaner, der kunde være rigtige, bygget paa de Forhold, vi kendte og har haft før Krigen, maaske kan vise sig fuldkommen urigtige under de nye Forhold, som vil indtræde.

Og dertil kommer et andet Forhold. Vi betaler Indførselen af de mange Varer, vi behøver fra Udlandet, med de Varer, vi er i Stand til at udføre. Men hvis de Betæneligheder, jeg her har gjort gældende, og som næres af mange med langt større Sagkundskab paa dette Omraade, end jeg er i Stand til at præstere, er rigtige, er der Fare for, at vor Udførselsmængde, vor Overskudsproduktion af Landbrugsprodukter vil synke. Det kan naturligvis tænkes i nogen Grad at opvejes af en eventuel Værdistigning. Men det er dog ikke usandsynligt, at dette Forhold i Forbindelse med det, jeg allerede har nævnt, maa føre imod, at vi stadig lægger mere og mere Arbejde i vore egne Raaprodukter, det vil sige, gaar til mere og mere forædlede Produkter. Saaledes har Udviklingen altid været her i Landet i en Aarrække, og saaledes vil den sikkert gaa videre. Men dette vil sige, at man i stort Omfang maa søge ved Forædling at frembringe Udførselsværdier ved Industri og Haandværk, ligesom man maa bestræbe sig for ved Udvikling af Fiskeri og Skibsfart at bøde paa de manglende Indtægter ved Vareudveksling med Udlandet, som maaske bliver Landbrugets Lod. Jeg vil ved denne Lejlighed nævne som et enkelt Eksempel, hvad der er en historisk Kendsgerning, at den Udførsel af Land-